

Dr. Julius Kugy

smo pač iz tistih časov usodno obremenjeni s cankarjanskim domo- in proletaroboljem in težko pogoltnemo tako preprosto svetel pogled na življenje. Toda to je naš problem in Heindl tega res ni kriv.

Nekaj krivde ga zadene za napake. Brez teh sicer zlepa ni kake knjige pod soncem, toda da se ravno Beljačanom (Heindl je Beljačan in knjiga je bila natisnjena v Beljaku, na proslavi je spregovoril tudi tiskar in založnik **Kreiner**), ki gledajo na *Montaż vsaj delno tudi kot na svojo goro* (nekoč so skrbeli za Kugyjevo pot v severni steni, in morda še, in tam je bila njihova vpisna knjiga, in morda je še), pripeti, da sliko *Montaža* (str. 83), te veličastne »svoje« in Kugyjeve gore, te »podobe presunljive moči«, obrnejo levo-desno, je res kar malo prehuo. Da so slovenske besede v knjigah, ki so tiskane v nemškem svetu, včasih komaj prepoznavne, da so kljukice izpuščene ali nasajene na kakšen n ali u namesto na s, c, z, smo že kar navajeni, a da sta v tej planinski knjigi ravno »Planinska Zveža (ali Sveža) Slovenije« in »Arnöšt Brilej« dosledno takole napisana, je pa kar malo ironično. Bolj resna stvar pa je na straneh 242 in 243, kjer je nejasno naveden **Uroš Župančič** v zvezi s slikami; velika verjetnost je, pa tudi gotovost, da jih je samo posredoval, ne fotografiral in ne risal; skici (perorisbi) na straneh 84 (»In luftiger Höh'«) in 99 (»Der Abgrund«) poznamo na primer iz **Lovšinove** knjige V Triglavu in njegovi sosesčini kot delo **Vlasta Kopača** (prva prikazuje prvopristopnike na triglavskem grebenu, druga **Hohenwartovo** šolanje v gorah), vendar Kopačevo ime v Heindlovi knjigi ni navedeno, pač pa v zvezi s temi slikami le Župančičevo. Pri marsikateri drugi perorisbi, pa tudi fotografiji, je avtor naveden. (V rubriki »Quellen und Literaturhin-

weise« na str. 241 je navedena tudi moja malenkost, ne da bi vedela, za kaj. — No ja, kdor vtika prste med vrata, mu jih pač priščipnejo.)

Knjiga, ki je brez dvoma delo ljubezni, bo pritegnila slovensko planinsko izobraženstvo, ki si bo oddahnilo ob spoznanju (morda tudi indirektnem priznanju s strani avtorja), da izmed treh narodov, ki oblegamo Julijske Alpe, vsaj v odnosu do Kugyjevega kulta nismo v zamudništvu. O tem Heindl sicer ne govori, kar je mogoče pripisati nepopolnemu poznavanju slovenskega deleža v Kugyjevem kultu (gre za jezikovne pregrade), pa tudi knjiga ni usmerjena v ugotavljanje slovenskega deleža. (Razen tega je tujcem večna slovenska jamrarija o zamudništvu tuja in zoprna.) Toda veseli smo lahko, da imamo vsa njegova dela v domačem jeziku (še enkrat zahvala Miri Marko, zakonca Avčin in **Marijanu Lipovšku!**), pa tudi njegov spomenik v Trenti (in v naši zavesti) je zelo na pravem kraju, postavljen v zelo pravem času. Tudi kar bi Kugyju imel kdo očitati, je daleč prelahko v primeri z njegovo resnično duhovno težo in pade po starem pravilu pod »De mortuis nil nisi bene«. Seveda o vsem, kar bi prišlo pod »nisi bene«, kot rečeno, v Heindlovi polobelni beli, idealizirani knjigi ni niti črke. Saj kaj bi s tistim! Zato bo kar prav, če bomo lahko knjigo kupili tudi pri Planinski založbi na PZS v Ljubljani, Dvorčakova 9 (266 šilingov), in ob njej ponovili, kar smo morda že stokrat prebrali, a nam zmeraj znova izvablja smeh na ustne ali solze v oči.

Stanko Klinar

Vsa čuda narave

Kako zbrati najlepše kraje na Zemlji v eni sami knjigi? Težko, toda na to vprašanje vseeno poskuša odgovoriti fotomonografija **Narodni parki sveta**, ki je v prevodu **Dušana Voglarja** izšla pri založbi Mladinska knjiga. V njej se predstavlja skoraj osemdeset parkov z vseh celin. Če vemo, da veliko večino knjige zavzemajo eno- ali dvostranske fotografije, je zelo umestno vprašanje o pomenu predstavitve, saj ponavadi cela knjiga ni dovolj za predstavitev enega naravnega parka. Pomislek je vseeno le prehodni — knjiga je predvsem splošno informativna, medtem ko je za natančnejšo seznanitev z določenim parkom potrebno seči po specifičnih delih.

Kolikor je v moči fotografij in besed, se Narodni parki sveta ustavljajo pri izbiri območij neokrnjene in posebne narave na Zemlji in očarajo z njimi. Uvodne strani nas seznanijo z nastanki in zgodovino narodnih parkov ter dodajajo zanimiva dejstva k pomenu in varovanju narave. Poglavje se kritično loteva tudi same oznake in vloge narodnega parka ter odpira veliko vpra-

šanj o problematiki varstva narave. S svetovne ravni jo zlahka prenesemo v naše domače okolje, ki sta mu vsaj v osnovnih potezah posevečeni strani o Triglavskem narodnem parku. To so strani, ki zahtevajo izrazito aktivno sodelovanje bralca in precej dobro odražajo napreden odnos do narave in okolja.

Osrednji del knjige zanese misli in občutke na pot okoli zemeljske oble, v svet gorá, gozdov, vodá in nenavadnih oblik narave. Fotografije skušajo predstaviti najbolj tipične podobe narodnih parkov, vendar to ni lahko. Vsak park ima na voljo dve do štiri strani, kar v večini primerov pomeni le fotografijo ali dve. Kar težko se je prestaviti iz južnoameriških gorá v finske gozdove, toda tudi na tak »ritem« se navadimo. Mogoče odraža naš odnos, ko je treba vse na hitro in naenkrat, vendar lepota narave v knjigi odrinja tudi ta pomislek. Odlične fotografije neprikrito navajajo v popotniški nemir, ki ga reši le pot ven, v svet. V ta namen je v zaključnem delu knjige vsak park posebej strnjeno in informativno predstavljen v besedi, za orientacijo je dodana še skica dežele z vrisano lego parka.

Ker je večina krajev v knjigi malce daleč, bo popotniški nemir mogoče tle še naprej, vendar se ponuja tudi alternativna rešitev. Čeprav naša narava ni zastopana na nobeni fotografiji, je pri nas veliko naravnih znamenitosti in krajinskih parkov, ki so mnogim še dlje od kakšnega v knjigi predstavljenega parka. S tem ne mislim pridigati domoljubnost, raje nasprotno: pri naravi meje niso - to je: ne bi smele biti - pomembne. Mogoče je v današnjih časih iluzorno govoriti o mednarodni skupnosti in če že ta ne tvori vezi med ljudmi, jih lahko povezuje vsaj narava. Tudi tak simboličen pomen odseva iz čudovitih pokrajin Narodnih parkov sveta.

Dario Cortese

Glas iz zgodovine

Orumenela, zdelana knjiga je pred menoj. Napravila je dolgo pot iz Argentine še v tistih prepovedanih časih. V njej pa je s klono slovensko govornico zapisana obsežna zgodba za tisti čas velikega dejanja — argentinske odprave na Daulagiri, takrat še neosvojen himalajski osem-tisočak. Član te odprave, ki vrha sicer ni dosegla, je bil tudi Slovenec **Dinko Bertoncelj**, ki ga je brezumje vojnih zmagovalcev pognalo daleč iz rodne dežele. Tako je v nekem drugem okolju in v drugačnih razmerah postal prvi slovenski himalajec, takrat tudi že z argentinskim državljanstvom. Šest let (leta 1954) pred prvo slovensko himalajsko odpravo na Trisule ga je doletela čast, da je še ob enem 'gringu', Avstrijcu **Gerhardtu Watzlu**, poletel v skrivnostne azijske dežele osvajat 'nekoristni svet' mogočnega Daulagirija.

Knjiga z naslovom Dhaulagiri, kjer je ob glavnem avtorju Dinku Bertonclju prispeval nekaj uvodnih razmišljanj **dr. Vojko Arko**, slike in zapis o najvišji doseženi točki na Gerhard Watzl, je izšla leta 1956 v založbi Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu. Knjiga je izjemen dokument in jo je vredno prebrati tudi danes, ko je mnogo stvari povsem drugačnih — od potovanja odprav, razvitosti Indije in Nepala, obljudenosti nepalskih dolin do 'osvojenosti' himalajskih vrhov.

Avtorju z zanimanjem sledimo od začetnih priprav in kasneje na dolgi poti po letališčih in železniških postajah do doline Mayangdi Kola, po kateri so si pot utirali še z mačetami, do vznožij severne stene Daulagirija, kjer se je najtežje šele začinjalo. Dolga dva meseca na gori, polna težav in trenutkov navdušenja, nas proti koncu knjige že tako pritegneta, da ne odnehamo, dokler se zgodba ne razplete.

Takrat so se odprave večinoma vračale močno zdesetkane, saj so bile nesreče zelo pogoste. To pove že zanimiv dogodek, ko se odprava na povratku ustavi pri izdelovalcu kukrijev, znamenitih nožev, pri katerem so jih na pristopu vsi člani odprave naročili po nekaj. Pripravil jih je mnogo manj od naročenega števila. Na njihovo začudenje jim je pojasnil, da ga pač izkušnje zadnjih let učijo, da pride nazaj precej manj ljudi, kot jih je odhajalo. Argentinska odprava se je vračala z vsemi člani, vendar je na povratku naglo hiral sam njihov vodja, **Paco Ibanez**. Splet nesrečnih okoliščin in morda mladostna neugnanost sta mu na gori povzročila take poškodbe, da jim je po srečnem prenosu z gore prek divjih himalajskih sotesk in ob silnem naporu vseh, ki so skrbeli zanj, nazadnje v Katmanduju podlegel.

Daulagirija so se lotili prek severne stene, mimo znamenite 'hruške' dosegli greben, tam nekje pa se jim je dokončno ustavilo. Gerhard Watzl je dosegel najvišjo točko okoli 8000 metrov in četverica je prebila noč le borih dvesto metrov pod vrhom. Namesto na vrh se je odprava v neurju naslednjega dne umaknila nižje. Prav ta umik že na začetku dá ton knjigi — saj je prav tista točka, kjer se odločis kreniti naprej ali se umakniti, takrat pogosto pomenila smrt ali življenje. Dinko Bertoncelj v svoji knjigi razmišlja takole: »Slednjic odrineš v breg, že vnaprej utrujen, apatičen, z zavestjo, da je treba navzgor, kajti tja te kliče neizprosni načrt, ki si se mu predal. Vse prijetnosti, ki jih nizke gore nudijo svojim ljubiteljem v tako obilni meri, izginejo v himalajskih višinah. Občutki zmrznemo, prav kot zledeni dih v mrtvih temperaturah zgornjih tisočakov. Ostane samo še volja, ki ukazuje omahujočemu telesu in ga brez usmiljenja žene dalje proti vrhu.« Tako je v visokih gorah še danes in v tem zagonu, ki je